

P O S U D E K

diplomové práce

Téma: Využití písně v hodinách německého jazyka jako prostředku k rozvoji komunikační kompetence

Autor: Bc. Petr Pokorný

Vedoucí práce: PhDr. Pavla Nečasová, Ph.D.

Oponentka: PaedDr. Dagmar Švermová

Akademický rok: 2020/21

Diplomová práce Bc. Petra Pokorného se zabývá možnostmi **využívání písní** ve výuce německého jazyka u žáků základní a střední školy. Autor práce vychází z premisy, že vedle funkce písně, jako neopomenutelného motivačního, relaxačního prvku a prvku přispívajícího k rozvoji sociokulturní kompetence vedoucí žáky k poznávání obyčejů a zvyků tematicky zaměřených k tradičním německým svátkům a s nimi spojeným rozvojem specifické lexikální složky učiva, mohou písně přispívat významně **k rozvoji komunikační kompetence**. Této stránce využití se autor v teoretické části diplomové práce podrobně věnuje a zároveň v části praktické pomocí souboru pracovních a metodických listů prezentuje funkční způsoby a příklady efektivního využití písní ve výuce němčiny u žáků staršího školního věku, tj. pubescentů a adolescentů, u nichž je možné uplatnit širší potenciál hudby s využitím mezipředmětových vazeb na hudební výchovu.

Autor diplomové práce vychází v kapitole 1 z požadavků kurikulárních dokumentů, dokumentů Rady Evropy a dalších strategických materiálů stanovujících východiska a požadavky kladené na současný vzdělávací systém, využívání inovativních metod a technických médií, na širší funkci a prostupnost vzdělávacích oblastí, postavení jednotlivých předmětů v kánonu povinných předmětů, včetně zařazení cizích jazyků v učebním plánu jednotlivých stupňů škol a zaměření (1. a 2. cizí jazyk). Jak autor uvádí, k zásadním cílovým kompetencím patří kompetence komunikační, kterou zde zajisté diplomat chápe v širším slova smyslu (viz Choděra s. 55). * Spolu s osvojenými jazykovými prostředky nutnými k vyjádření komunikačních záměrů, s interkulturní diferenciací, která je nutným předpokladem pro poznání a pochopení cizích kultur a srovnání s kulturou vlastní, a s dalšími kompetencemi jako např. sociální, strategickou, mediální, jsou tyto kompetence součástí cíle jazykového, výchovně-vzdělávacího, popř. i cíle rozvíjejícího.

V kapitole 2 se Bc. Petr Pokorný zabývá způsoby osvojování komunikační kompetence. Uvádí čtyři základní fáze: expozice učiva, fixace učiva, implementace a aplikace a kontrola (s. 29), které jsou primárně určeny pro prezentaci a osvojování jazykových prostředků/vědomostí, tj. učiva a sekundárně využitelné pro nácvik cílových řečových dovedností a jejich evaluaci. Dále autor seznamuje s modelem E-U-R (evokace-uvědomění-reflexe) obecně a ve vztahu k přípravě samostatné (písemné) komunikace. Představuje a stručně charakterizuje jednotlivé metodické koncepce, všímá si zejména těch, které využívají a zařazují hudbu a písně do cizojazyčné výuky. Z uvedeného exkurzu je patrné, že se při nácviku písní a využití hudby ve výuce cizích jazyků uplatnily nejvíce ty koncepce, které vycházejí z přímé metody, popř. metody audiovizuální a komunikativní zohledňující národní specifika, což se rovněž projevuje ve výběru hudby a prezentaci písní populárních interpretů různých etnik. V souvislosti s alternativními metodami lze upozornit na to, že role hudby plní u sugestopedie funkci sekundární (s. 40), a dle Radomíra Choděry vede k naladění žáků do ... „*relaxující atmosféry, což jim umožní následnou koncentraci na cizojazyčnou pasáž.*“ (Choděra, s. 60)**. Obdobně tomu tak může být i u dalších alternativních metod, jako například u alternativní metody Studia Rolino a metody Nepustilovy jazykové školy.

*Choděra, R.: *Didaktika cizích jazyků: úvod do vědního oboru*. Praha: Academia, 2006. ISBN 80-200-1213-3. **Choděra, R. a kol.: *Výuka cizích jazyků na prahu nového století*. Ostrava: Ostravská univerzita, 1999. ISBN 80-742-157-6

Kapitola 3 představuje pedagogicko-psychologické problémy v cizojazyčné výuce, které se mohou objevit při zařazování hudební a písňové tvorby do výuky cizího jazyka (viz též Besedová). Autor si všímá aspektu motivačního, zužuje tuto problematiku na vybrané faktory spojené s individualizací a diferenciací výuky s ohledem na žáka (věk, vývojové zvláštnosti, zájmy, vloh, dispozice, vztah k učení obecně, k cizímu jazyku...). Autor identifikuje problémy vycházející z vývojových zvláštností jedince zejména v období puberty a rané adolescence, které žáci manifestují nejrozličnějším způsobem a u každého žáka se projevují specifickými reakcemi. Dalo by se očekávat, že zařazování hudby a písní bude ve věku 11 až 16 let nanejvýš problematické. Ale i pozdní adolescence má svá specifika spojená s rychlým duševním i tělesným dozráváním a častou nevyhraněností zájmů, ale vyznačuje se zároveň i rozlišováním hodnot, zaujímáním morálních postojů, samostatností orientovat se v daných situacích a využívat je logicky (často ve vlastní prospěch). Bude záležet na pedagogicko-psychologické vybavenosti učitele, zda u žáků daného věku vezme v úvahu výše uvedené zvláštnosti, jak využije zájem o hudbu, který lze u této věkové kategorie žáků očekávat (viz uváděné statistiky dle Maňáka), zda využije rovněž i individuální vloh žáků a do jaké míry posílí v rámci výuky cizího jazyka formativně-rozvíjející působení, které hudební styly a žánry přináší. V subkapitole 3.4 se autor zabývá mezipředmětovými vztahy využívané ve výuce cizího jazyka (viz blíže průřezová témata v kurikulárních dokumentech). V souvislosti s tématem diplomové práce se nabízí k využití zejména poznatků z hudební výchovy, i když mezipředmětové přesahy nalézá autor práce i v řadě dalších předmětů. Diplomant svá tvrzení opírá o příklady písní, které přináší mj. možnost jazykového, interkulturního, poznávacího využití v hodině němčiny. Teoretické pasáže se zabývají rovněž termínem motivace, její klasifikací dle různých autorů (Bronec, Hrabal, Choděra, Lokšová...), úlohou učitele a používanými metodami a organizačními formami výuky. Tím si diplomant vytvořil dostatečně fundované zázemí zejména pro zpracování metodických a pracovních listů.

Praktickou část diplomové práce uvádí Bc. Petr Pokorný kapitolou 4 představující metodologii výzkumu použitou v předmětné diplomové práci. Cílem výzkumného šetření bylo zjistit, zda jsou písně v hodinách němčiny využívány, kdy a za jakým účelem. Sledován byl pozitivní vliv na osvojování a rozvoj komunikační kompetence. Autor se snaží *„na zkoumanou oblast nahlížet kriticky...“*, ale *„... je si vědom možných rizik způsobených subjektivním pohledem a svým vlastním vnitřním přesvědčením“*. Výzkum formou případové studie, metodou dotazníkového šetření a řízeného rozhovoru a diskuze s vyučujícími a žáky asi nejvíce odpovídají cíli ověřování. Do výzkumu byly zahrnuty údaje primárního (vlastní šetření) i sekundárního typu (teoretické rešerše). Školy byly v roce 2020 v určitém období paralyzovány korona virem, proto část verifikace probíhala on-line. Ověřování se zúčastnilo 207 respondentů, 89 žáků ze základních škol a 118 žáků ze škol středních, kde byla němčina vyučována jako 2. cizí jazyk. Do výzkumu se zapojilo 13 vyučujících, 6 ze základní školy a 7 ze škol středních. Metody ověřování, zvolené autorem, lze považovat za dostatečně průkazné, jakož i zpracování výzkumu, sběru a analýzy dat.

Kapitola 5 prezentuje data o provedeném výzkumu, sleduje současný stav využívání písní, jeho frekvenci a aktivity použité ve výuce z pohledu žáka i učitele. Z ověřování vyplynulo, že mnohdy vyšší frekvenci využívání písní ve výuce brání nedostatek vhodných materiálů nabízejících různorodé, žáky motivující aktivity pro různé jazykové úrovně (viz SERR). Proto se autor diplomové práce soustředil na didaktizaci konkrétních písní, resp. vytvoření vhodných materiálů, ve kterých naleznou žáci aktivizující a zajímavé činnosti a učitelé tematickou a metodickou oporu.

Postup při přípravě metodických a pracovních listů dle jednotlivých úrovní (A1 až B1) obsahujících didaktizovanou píseň verifikovanou na základě expertní diskuze a následně v rámci přímé i on-line výuky prezentuje kapitola 6. Diplomant využil při tvorbě materiálů nejen předchozí znalosti získané studiem odborné literatury s přihlédnutím zejména k pedagogicko-psychologickým

předpokladům žáků daného věku a jejich jazykové vybavenosti podle dosažené úrovně výuky, ale i vlastní praktické zkušenosti z výuky na základní škole. Metodické a pracovní listy pro dané úrovně vychází z modelu E-U-R, mají třífázovou strukturu a jsou konkrétně rozpracované do sekvencí, které zahrnují jednotlivé aktivity, např. odkazující na původní verzi písně, určující cílové skupiny, téma, jazykový, popř. jiný cíl/zaměření, použité metody, organizační postupy. Dále autor podrobně popisuje průběh/fáze vyučovací hodiny a různé náměty pro práci s písní včetně řešení zadaných úkolů. V závěrečné fázi věnuje autor mj. i dostatečný prostor k vyjádření vlastních názorů žáků (např. s. 97), řešení problémových situací a úkolů spojených s projektovou výukou (s. 98). V zadaných úkolech a námětech pro práci s texty písní není opomenut výchovný, motivační a interkulturní aspekt spojený např. s popularizací znalosti cizích jazyků a srovnáním obyčejů, zvyků a náboženství různých kultur (s. 100 až 101).

Poslední 7. kapitola rekapituluje dosažené výsledky a srovnává je s výsledky předchozích výzkumů Petry Besedové věnovaných využívání písní ve výuce cizích jazyků. Na základě verifikace autorem vypracovaných didaktických materiálů dochází autor k názoru, že funkční didaktické materiály respektující požadavky kurikulárních a dalších strategických dokumentů jsou vhodným prostředkem pro naplňování cílů výuky, resp. pro rozvíjení a prohlubování komunikační kompetence žáků. Lze souhlasit s tím, že díky zajímavým a motivačním formám práce, inovativním a činnostně orientovaným aktivitám, které metodické a pracovní listy nabízí, se zvýší celková efektivita výuky. Bylo by možné Bc. Pokornému doporučit, aby prostřednictvím časopisu *Cizí jazyky* výsledky své diplomové práce prezentoval a metodické a pracovní listy nabídl vyučujícím k širšímu využití.

Závěr: Předložená diplomová práce je psána česky, obsahuje abstrakt a klíčová slova v češtině a angličtině a česky a německy formulovaný závěr. Rozsah práce je 118 stran včetně rozsáhlého souboru prostudované literatury a uvedení dalších zdrojů. Součástí práce je 15 příloh, z toho přílohy 5 až 15 tvoří metodické a pracovní listy k písním. Formálně je práce logicky členěna do sedmi kapitol, z nichž první čtyři kapitoly tvoří výchozí teoretickou bázi, nezbytnou pro zpracování druhé, praktické části práce. Lze konstatovat, že autor ke zpracování teoretické části využil široký a danému tématu odpovídající výběr odborné literatury podpořený analýzou kurikulárních a dalších dokumentů. Poznatky získané studiem literatury a dalších relevantních materiálů funkčně propojil s částí praktickou a efektivně použil při tvorbě vlastních metodických a pracovních listů. Celkově je možné považovat předloženou diplomovou práci Bc. Petra Pokorného jako zdařilou. Zvláště **pozitivně** lze hodnotit zvolenou **metodologii výzkumu a zpracování** finálních **materiálů** pro využití v praxi škol.

Diplomovou práci doporučuji k obhajobě s navrženým hodnocením **výborný**.

PaedDr. Dagmar Švermová

V Praze dne 21. prosince 2020

Poznámka k terminologii užitá v DP: termín „komunikační kompetence“ je u některých didaktiků nahrazován termínem „komunikativní kompetence“ (srov. např. Choděra, R.: *Didaktika cizích jazyků: úvod do vědního oboru*. Praha: Academia, 2006. s. 75).